

Oświadczenie złożone przez senatora Kazimierza Kleinę w dniu 14 sierpnia 2026 r.

Oświadczenie skierowane do minister edukacji Barbary Nowackiej

Szanowna Pani Minister!

Zwracam się do pani minister w sprawie zasad finansowania nauczania języka kaszubskiego w polskich szkołach, a w szczególności sposobu naliczania potrzeb oświatowych z wykorzystaniem wag P33–P35 określonych w rozporządzeniu ministra edukacji z dnia 28 lipca 2025 r. w sprawie sposobu podziału łącznej kwoty potrzeb oświatowych między jednostki samorządu terytorialnego w roku 2026.

Do mojego biura docierają sygnały od przedstawicieli środowiska kaszubskiego, w tym Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego, a także od dyrektorów szkół, nauczycieli i organów prowadzących, wskazujące na poważny problem związany z obecnym mechanizmem finansowania nauczania języka kaszubskiego. W ocenie tych środowisk obowiązujące rozwiązania, zamiast wspierać rozwój nauczania języka regionalnego, w praktyce tworzą ekonomiczną zachętę do ograniczania liczby uczniów uczestniczących w tych zajęciach.

Problem wynika ze sposobu zastosowania wag P33, P34 i P35. W przypadku szkół podstawowych waga P35 w wysokości 1,30 stosowana jest dla liczby uczniów uczących się języka kaszubskiego nieprzekraczającej 80, waga P34 w wysokości 1,00 – dla liczby uczniów wyższej niż 80 i nieprzekraczającej 112, a po przekroczeniu 112 uczniów zastosowanie znajduje waga P33 w wysokości zaledwie 0,20. Analogiczny mechanizm funkcjonuje w szkołach ponadpodstawowych, dla których granice to odpowiednio 30 i 42 uczniów. Tak skonstruowany system prowadzi do sytuacji, w której przyjęcie kolejnego ucznia chcącego uczyć się języka kaszubskiego może oznaczać dla szkoły lub organu prowadzącego nie wzrost, lecz drastyczny spadek środków przeznaczonych na finansowanie tego nauczania.

Skalę problemu bardzo dobrze obrazuje przykład szkoły podstawowej. Gdy kwota bazowa na rok 2026 wynosi 9 tysięcy 717 zł na ucznia, szkoła, w której 112 uczniów uczy się języka kaszubskiego, otrzymuje środki w wysokości 1 miliona 88 tysięcy 304 zł. Z kolei szkoła, w której liczba uczniów wzrośnie zaledwie o jednego ucznia – do 113 osób – otrzymuje, według wagi P33, jedynie 219 tysięcy 604 zł 20 gr. Oznacza to spadek finansowania o ponad 868 tysięcy zł, czyli niemal 5-krotny, wyłącznie w związku z przekroczeniem progu o jednego ucznia.

Taki mechanizm trudno uznać za rozwiązanie sprzyjające upowszechnianiu nauki języka regionalnego. Wręcz przeciwnie, jego efekt jest odwrotny do zamierzonego. Szkoła, która skutecznie zachęca uczniów do nauki języka kaszubskiego i ma do czynienia z rosnącym zainteresowaniem ze strony dzieci i ich rodziców, może znaleźć się w sytuacji, w której z przyczyn finansowych będzie musiała ograniczać przyjmowanie kolejnych uczniów.

Do Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego oraz do Kaszubskiego Zespołu Parlamentarnego od wielu lat napływają sygnały, że organy prowadzące i dyrektorzy szkół monitorują liczbę uczniów uczących się języka kaszubskiego właśnie po to, aby nie przekroczyć określonych w przepisach progów. W konsekwencji może dochodzić do sytuacji, w których uczniowie, mimo złożenia przez rodziców stosownych deklaracji i spełnienia wymaganych warunków, nie dostają możliwości uczestniczenia w zajęciach z języka regionalnego. Oznacza to, że mechanizm, który w założeniu powinien stanowić instrument wspierania nauczania języka kaszubskiego, staje się w praktyce barierą jego rozwoju. Jest to szczególnie niepokojące w przypadku naszego języka, którego zachowanie i rozwój wymagają tworzenia warunków sprzyjających jego nauczaniu, a nie ograniczania dostępu do edukacji w tym zakresie.

Co istotne, skala finansowa proponowanej zmiany nie wydaje się stanowić istotnego obciążenia dla budżetu państwa. W roku szkolnym 2025/2026 próg skutkujący zastosowaniem wagi P33 przekroczyło łącznie jedynie 12 szkół podstawowych i 3 szkoły ponadpodstawowe spośród 375 szkół prowadzących nauczanie języka kaszubskiego. Jednocześnie problem, choć dotyczy bezpośrednio niewielkiej liczby placówek, wpływa na sposób postępowania znacznie większej liczby organów prowadzących, które obawiają się konsekwencji finansowych związanych z przekroczeniem określonych progów.

W związku z tym zasadne wydaje się rozważenie modyfikacji sposobu stosowania wag P33–P35. Proponowane rozwiązanie zakładałoby, że dla pierwszych 112 uczniów w szkołach podstawowych oraz pierwszych 42 uczniów w szkołach ponadpodstawowych finansowanie byłoby naliczane na dotychczasowych zasadach, zgodnie z odpowiednimi wagami P34 i P35, a dla każdego kolejnego ucznia nie byłaby naliczana dodatkowa kwota w ramach tych wag. Takie rozwiązanie pozwoliłoby wyeliminować najbardziej

problematyczny element obecnego systemu, czyli gwałtowne załamanie finansowania w momencie przekroczenia określonego progu. Jednocześnie nie powodowałyby zwiększenia wydatków na uczniów znajdujących się powyżej tego limitu. Przede wszystkim jednak usunęłoby ekonomiczny bodziec skłaniający szkoły i organy prowadzące do ograniczania liczby uczniów zainteresowanych nauką języka kaszubskiego.

Warto podkreślić, że system finansowania nie powinien karać szkoły za to, że rośnie w niej zainteresowanie uczniów nauką języka regionalnego. Jeżeli celem państwa jest ochrona i rozwój języka kaszubskiego, mechanizmy finansowe powinny wspierać możliwość uczestnictwa w takich zajęciach, a przynajmniej nie tworzyć przeszkód ekonomicznych w ich organizowaniu.

Szczególne znaczenie mają w tym kontekście prawo uczniów do podtrzymywania tożsamości językowej i możliwość korzystania z nauki języka regionalnego. Nie powinno dochodzić do sytuacji, w której decyzja rodziców o zapisaniu dziecka na zajęcia z języka kaszubskiego może pod względem finansowym postawić szkołę i organ prowadzący przed koniecznością wyboru pomiędzy realizacją potrzeb uczniów a utrzymaniem stabilnego poziomu finansowania.

W związku z powyższym zwracam się do pani minister z następującymi pytaniami.

1. Czy Ministerstwo Edukacji Narodowej dostrzega potrzebę zmiany zasad naliczania potrzeb oświatowych w zakresie nauczania języka kaszubskiego poprzez modyfikację sposobu stosowania wag P33–P35, tak aby przekroczenie określonego progu liczby uczniów nie powodowało drastycznego spadku finansowania i nie stanowiło ekonomicznej zachęty do ograniczania dostępu do nauki języka regionalnego?

2. Czy ministerstwo planuje wprowadzenie takiej zmiany, a jeżeli tak, to kiedy można spodziewać się jej przyjęcia i wejścia w życie?

Kazimierz Kleina